

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเป็นยุคของการปฏิรูปสุขภาพภายใต้เงื่อนไขของการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของประชาชนไทย คือการจัดบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ โดยยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือมุ่งให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และมีสุขภาพทางสติปัญญาที่ดี ตลอดจนมุ่งให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพตามความจำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และมีคุณภาพได้มาตรฐาน (ทศนา บุญทอง, 2543) แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพการบริการทางสุขภาพ จึงเป็นแนวคิดสำคัญสำหรับผู้ให้บริการทางสุขภาพ ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลในยุคปัจจุบันที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงทำให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล ภายใต้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทันต่อวิทยาการที่เจริญก้าวหน้า การใช้ผลการวิจัยจึงเป็นความคาดหวังของสังคมในยุคปฏิรูประบบสุขภาพ โดยมีเป้าหมายหลักของการจัดบริการสุขภาพ เพื่อ เน้นที่ผลลัพธ์ของการบริการ เน้นการดูแลที่ต่อเนื่อง การจัดบริการที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเน้นการใช้ความรู้เป็นฐานของการปฏิบัติงาน (Knowledge-based practice)

จากแผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 ได้กำหนดนโยบายเป็นแนวทางการพัฒนาให้มีการส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการวิจัย โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการการวิจัยด้านสุขภาพ เน้นการสร้างและประสานการมีส่วนร่วมและเครือข่ายภาคีสุขภาพในการพัฒนาระบบวิจัย นักวิจัย และงานวิจัย พัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการวิจัยและองค์ความรู้ เพื่อให้สาธารณสุขชนเข้าถึง และสามารถนำไปใช้ได้โดยสะดวก (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 9, 2544: 45) ขณะที่แผนพัฒนาการสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 ในยุทธศาสตร์ที่ 6 การสร้างระบบสุขภาพฐานความรู้ด้วยการจัดการความรู้ ที่เน้นการใช้ความรู้เป็นฐานการตัดสินใจ ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการวิจัยและการจัดการความรู้ในทุกระดับองค์กรด้านสุขภาพ ส่งเสริมให้มีการสร้างรูปแบบการปฏิบัติการที่เป็นเลิศและนวัตกรรม รวมถึงส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research: R2R) เพื่อการเรียนรู้และนำมาพัฒนางานบริการสุขภาพ (คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ 10, 2549: 48-50) และสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ก็ได้มีการกำหนดแนวทางการ

พัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล โดยกำหนดมาตรฐานการจัดบริการ หรือการบริหาร หน่วยงานในโรงพยาบาล โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เน้นการวิเคราะห์และการปรับปรุง กระบวนการดูแลและให้บริการ ค้นหาสาเหตุที่แท้จริง ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและ ข้อเท็จจริง ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแสวงหาทางเลือกใหม่ ตลอดจนมีการนำมาตรฐาน วิชาชีพและหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based) เข้ามาเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติ กิจกรรมคุณภาพ เพื่อให้เกิดการพยาบาลที่มีคุณภาพและผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจ (สถาบันวิจัย ระบบสาธารณสุข, 2541)

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่าการจัดการความรู้โดยการนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติการพยาบาลมีความสำคัญอย่างมากต่อวิชาชีพการพยาบาล เนื่องจากการนำผลการวิจัยมา ประยุกต์ใช้เป็นการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการพยาบาลบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based practice) มีผลให้คุณภาพของบริการการพยาบาลสูงขึ้น สามารถตอบสนองความ ต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น (Omery and Williams, 1999) และทำให้บทบาทของพยาบาล วิชาชีพมีความเด่นชัดขึ้น (Titler, 1998) ทั้งนี้สภาการพยาบาล (2546) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ โดยกำหนดสมรรถนะหลักที่จำเป็นของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ไว้ว่า จะต้องตระหนักในความสำคัญของการวิจัยต่อการพัฒนาการพยาบาลและสุขภาพ โดยพยาบาลต้อง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย และสามารถนำผลการวิจัยในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล นอกจากนี้ สภาการพยาบาล (2549) ยังได้มีประกาศ เรื่อง มาตรฐานบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โรงพยาบาลระดับมหาวิทยาลัย หมวดที่ 2 มาตรฐานที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ว่าพยาบาลต้องมีการสร้างความรู้ / ทำวิจัย และบูรณาการความรู้จากงานวิจัย มาใช้เป็นแนวปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและการผดุงครรภ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันสภาการพยาบาลมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการวิจัยทางการพยาบาล ให้ทุน สนับสนุน จัดประชุมวิชาการ และผลิตวารสารการวิจัยทางการพยาบาลเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการนำผลงานวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการปฏิบัติ การบริหาร และการศึกษาทางการ พยาบาล เป็นการสร้างองค์ความรู้ทางการพยาบาล พัฒนาวิชาชีพการพยาบาลให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น จาก นโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารทางการพยาบาลมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการ การปฏิบัติการพยาบาล การศึกษาพยาบาล และการวิจัยทางการพยาบาล จะต้องกระตุ้นให้เกิดการ นำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการ ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดคุณภาพในการให้บริการ หัวหน้าหอผู้ป่วยถือว่าเป็นผู้บริหารระดับต้นที่มี ความใกล้ชิดกับพยาบาลวิชาชีพและผู้ป่วยในหอผู้ป่วย จะต้องมีการประสานความร่วมมือกับ บุคลากรทางสุขภาพทุกสาขา เป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาการพยาบาลให้ก้าวหน้าต่อ

วิทยาการใหม่ๆ การวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่ต้องสนับสนุนการทำวิจัยทางการแพทย์และติดตามการนำผลการวิจัยมาปรับปรุงบริการพยาบาล (เรณู หาญวาทย์, 2540) ที่สำคัญหัวหน้าหอผู้ป่วยควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำวิจัยและมีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งรวมทั้งการบริหารงานในหอผู้ป่วย การควบคุมดูแล และการปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล (สำนักการพยาบาล, 2549)

อย่างไรก็ตามการใช้ผลการวิจัยในการปฏิบัติทางพยาบาลที่ผ่านมามักจะเน้นระดับการนำผลการวิจัยมาใช้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำผลการวิจัยมาใช้ เช่น พรศิริ เชื้อสกุล (2529) ศึกษาการนำผลการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลไปใช้ของผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารตรวจการพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารการศึกษามีการนำผลการวิจัยไปใช้ทางด้านบริหารงานน้อยและด้านวิชาการปานกลาง ส่วนผู้บริหารงานบริการมีการนำผลการวิจัยไปใช้ด้านบริหารงานปานกลางและด้านวิชาการน้อย สุมิตรา เวฬุวรักษ์ (2539) ศึกษาการนำผลการวิจัยทางการแพทย์พยาบาลไปใช้ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลศูนย์ พบว่าผู้บริหารทางการแพทย์มีการนำผลการวิจัยไปใช้อยู่ในระดับปานกลาง วัชรีย์ แสงมณี และคณะ (2549) ได้ศึกษาอุปสรรคการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพยาบาล พบว่า อุปสรรคในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ การขาดความรู้เกี่ยวกับวิจัย และประสบการณ์ในการทำวิจัยมาก่อน ส่วนการวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา Funk, et al. (1991) รายงานปัญหาที่พบบ่อยมากที่สุด ในการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการแพทย์คือ ไม่มีผลงานวิจัยที่ตรงกับงานที่สนใจหรืองานที่ปฏิบัติ ไม่มีเวลา ไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย ไม่มีงบประมาณ มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในสถานที่ปฏิบัติงาน และไม่เข้าใจบทสรุปเพื่อการนำไปใช้ของงานวิจัย นอกจากนี้ผลการวิจัยของ Kerstin, et al. (2007) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้พยาบาลมีการนำผลการวิจัยไปใช้น้อย ส่วนหนึ่งคือขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ซึ่งถ้าผู้บริหาร มีการสนับสนุนโดยการสร้างกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน จะส่งผลให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้ในการปฏิบัติทางคลินิกมากขึ้น

จากงานวิจัยที่กล่าวมาเป็นการศึกษาตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจ ตอบคำถามที่ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา ซึ่งได้ความจริงเพียงส่วนหนึ่ง เนื่องจากผู้ตอบจะถูกกำหนดกรอบในการตอบคำถาม แต่ไม่ได้ศึกษาตามประสบการณ์จริงของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการบอกเล่าประสบการณ์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการแพทย์พยาบาล ซึ่งเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างและอาจมีความแตกต่างจากมุมมองของนักวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษานำร่องโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีประสบการณ์นำผลงานวิจัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล จำนวน 3 ราย ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง เมื่อวันที่ 18, 21 และ 24 มีนาคม 2551 ผลการศึกษานำร่องการนำผลการวิจัยไปใช้ พบว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยนำผลการวิจัยไปใช้ทั้งในด้าน

การบริหารจัดการและการบริการพยาบาล โดยนำไปใช้ทั้งโดยตรงและประยุกต์ใช้ กล่าวคือ นำผลลัพธ์การวิจัยไปใช้โดยตรงหรือดัดแปลงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน เนื่องจากมีนโยบายของผู้บริหารมุ่งเน้นให้นำผลการวิจัยมาใช้ในการให้การพยาบาล เพื่อให้เกิดการพัฒนางานพัฒนาบุคลากร และแก้ปัญหาในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นำเชื่อถือได้ตามกระบวนการวิทยาศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและรูปแบบที่ดีแก่ผู้รับบริการ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยมาใช้ทางการพยาบาลที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยที่เป็นระเบียบวิจัยเชิงปริมาณที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาและการนำผลการวิจัยไปใช้ว่ามีการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับใด และยังไม่สามารถทราบรายละเอียดที่ชัดเจนว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยนำผลการวิจัยมาใช้ในลักษณะอย่างไร เกิดผลลัพธ์อย่างไรเมื่อนำมาใช้ หรือนำผลการวิจัยมาใช้ทางการพยาบาลอย่างไรเพื่อส่งผลให้เกิดผลในด้านบวกให้กับคุณภาพบริการพยาบาล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อให้ได้ประสบการณ์โดยตรงและข้อมูลที่ลุ่มลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยเป็นการแสวงหาความจริงในบุคคลเพื่อนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึนึกคิด ความคิดเห็นและความหมาย จากการถ่ายทอดจากบุคคลที่มีประสบการณ์ตรงมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลได้รับรู้เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย อันจะเป็นแนวทางและแบบอย่างให้หัวหน้าหอผู้ป่วยนำไปใช้ในการทำงาน และเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อในการสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่ออธิบายความหมายและประสบการณ์การนำผลการวิจัยไปใช้ทางการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เพื่อศึกษาประสบการณ์การนำผลงานวิจัยไปใช้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาของ Husserl (Streubert and Carpenter, 2007) และ คัดเลือก ผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลคือ 1) หัวหน้าหอผู้ป่วยที่ดำรงตำแหน่ง 3 ปี ขึ้นไป และ มีประสบการณ์การนำผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ไปใช้ทางการพยาบาล และ 2) มีความยินดีที่จะเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์เฉลี่ย คนละ 2 ครั้งๆ ละประมาณ 50-60 นาที เฉลี่ยคนละ 57.66 นาที และใช้วิธีการบันทึกเทปเป็นหลักฐาน ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดว่าจะสิ้นสุดการสัมภาษณ์ เมื่อข้อมูลอิ่มตัว (Saturation) ไม่มีข้อมูลใหม่เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเก็บข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 15 คน ระหว่างวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ถึง วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2551 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 64 วัน

คำถามการวิจัย

1. หัวหน้าหอผู้ป่วยให้ความหมายของการนำผลงานวิจัยไปใช้ทางการแพทย์อย่างไร
2. ประสิทธิภาพการนำผลงานวิจัยไปใช้ทางการแพทย์ของหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นอย่างไร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การนำผลการวิจัยไปใช้ทางการแพทย์ หมายถึง การบอกเล่าประสบการณ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วยเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ไปใช้ทางการแพทย์ ในด้านการปฏิบัติการพยาบาล และการบริหารการพยาบาล โดยนำมาใช้โดยตรงหรือดัดแปลงประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบท เพื่อให้เกิดการพัฒนางาน พัฒนาบุคลากร และแก้ปัญหาในการทำงาน ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้รับบริการ ซึ่งหัวหน้าหอผู้ป่วยนั้นเป็นผู้แปลความหมายด้วยตนเอง

2. หัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ขึ้นทะเบียนและได้รับอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นที่ 1 จากสภาการพยาบาลและได้รับมอบหมายให้ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นเวลา 3 ปีขึ้นไป ที่มีประสบการณ์ในการนำผลการวิจัยที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ไปใช้ทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมหัวหน้าหอผู้ป่วยในการนำผลการวิจัยมาใช้ในการทำงานทางการแพทย์
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับหัวหน้าหอผู้ป่วยในการพัฒนาบริการพยาบาล โดยการนำผลการวิจัยมาใช้
3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาวิจัยต่อไป